

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

БАБІЙ ІРИНА ВІТАЛІЇВНА

УДК 65.011.1:[658:339.924](477)(043.3)

**СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ
ЗА УМОВ АКТИВІЗАЦІЇ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Хмельницький – 2019

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.
Робота виконана у Хмельницькому національному університеті
Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Нижник Віктор Михайлович,
Хмельницький національний університет
Міністерства освіти і науки України,
проректор з науково-педагогічної роботи.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Кузнецова Інна Олексіївна,
Одеський національний економічний університет
Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри менеджменту організацій
та зовнішньоекономічної діяльності;
доктор економічних наук, професор
Михайлова Любов Іванівна,
Сумський національний аграрний університет
Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності та євроінтеграції;
доктор економічних наук, доцент
Харчишина Олена Володимирівна,
Національний авіаційний університет
Міністерства освіти і науки України, м. Київ,
професор кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Захист відбудеться «28» лютого 2019 року о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.052.01 Хмельницького національного університету Міністерства освіти і науки України за адресою: 29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11, зала засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницького національного університету Міністерства освіти і науки України за адресою: 29016, м. Хмельницький, вул. Кам'янецька, 110/1.

Автореферат розісланий «__» січня 2019 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Гончар О. І.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасна ринкова економіка України націлена на зростання зовнішньоекономічної взаємодії, що у свою чергу визначає вектор розвитку вітчизняних промислових підприємств. Суб'єкти господарювання на ринку змушені активно пристосовуватись до суттєвих, подекуди радикальних змін умов ведення бізнесу. Після вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ) як підприємства, так і споживачі отримали економічні переваги, змогу до розширення торгівельно-економічних взаємовідносин із країнами-членами СОТ. Відбулися зміни, пов'язані із формуванням механізмів забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності, розвитку економічного потенціалу, зокрема, експортного та пришвидшення оновлення виробництва підприємств промисловості. Однак, слід наголосити на труднощах, що виникли в період співпраці держави у рамках СОТ, а саме занепаду ряду технічно-застарілих, структурно не пристосованих, енергоємних підприємств машинобудування. Це стало однією з причин зниження обсягів виробництва та реалізації продукції підприємств машинобудівної галузі та збереження тенденцій перебування здебільшого тільки на сировинних ринках. Невідповідність продукції машинобудування загальноприйнятим міжнародним стандартам, низька її конкурентоздатність, неповне завантаження виробничих потужностей уповільнюють процеси розширення ринків збуту. Подальша зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) суб'єктів господарювання, стабілізація збутових процесів, зростання обсягів експорту залежить від сформованих, економічно обґрунтованих механізмів стратегічного управління ЗЕД промислових підприємств.

Дослідженнями процесів стратегічного управління, основ формування та реалізації стратегії зовнішньоекономічної діяльності, підходів стратегічного планування у даному напрямі займалося чимало як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема серед них: І. Ансофф, О. Баула, І. Бережнюк, О. Віханський, М. Войнаренко, В. Волкова, М. Володькіна, О. Гевко, Т. Головка, В. Гринчуцький, В. Гудкова, М. Демиденко, М. Дідківський, Є. Дронь, П. Друкер, О. Кириченко, Е. Ковтун, Ю. Козак, Ф. Котлер, І. Кузнецова, О. Кузьмін, О. Мельник, Л. Михайлова, І. Миценко, А. Міщенко, В. Нижник, О. Орлов, І. Піддубний, С. Попов, Г. Савіна, М. Саєнко, В. Стадник, О. Сталінська, Дж. Стрікленд, А. Томпсон, О. Харчишина, Н. Хрущ, Л. Чорна, Н. Шведа, Г. Шульга та ін. Однак, високо цінуючи їх здобутки та зважаючи на активізацію міжнародних економічних відносин, розширення векторів міжнародної співпраці, питання даної тематики вимагають подальшого дослідження.

В загальному, стратегічне управління машинобудівним підприємством, що націлене на активізацію зовнішньоекономічної діяльності, вимагає детального дослідження стану та особливостей господарювання, збуту

продукції на міжнародному ринку, оцінювання сукупності вигод та можливостей розвитку на ньому у майбутньому. Оцінювання ризиків та розвитку потенціалу підприємства на міжнародній арені має бути покладено в основу стратегічного менеджменту. Найвагоміше значення відіграє розробка, впровадження та функціонування дієвого механізму стратегічного управління ЗЕД підприємств на ринках СOT.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Хмельницького національного університету за темами: «Механізм підвищення якості та конкурентоспроможності людського потенціалу в системі забезпечення соціально-економічних ефектів інтеграції України до ЄС» (номер держреєстрації 0115U000223), де автором запропоновано формування багатопараметричної полікритеріальної системи оцінки конкурентних переваг у виборі стратегії ЗЕД підприємства; «Підвищення конкурентного потенціалу управлінського персоналу виробничих економічних систем» (номер держреєстрації 0116U005377), де автором запропоновано систему методів оцінки конкурентних переваг підприємств при виході на глобалізовані ринки СOT; «Моделі та технології формування кластерів в стратегіях інституційного розвитку соціально-економічних систем» (номер держреєстрації 0116U001551), де автором запропоновано систему стратегічних факторів впливу на активізацію зовнішньоекономічної діяльності підприємств; «Моделювання фінансово-економічної безпеки підприємницьких структур в стратегіях їх інноваційного розвитку» (номер держреєстрації 0117U001170), де автором запропоновано модель стратегічного експортно-імпортного потенціалу в управлінні збутом продукції на зовнішньому ринку; «Формування соціально-трудоного потенціалу у підвищенні економічної безпеки та прискоренні процесів євроінтеграції» (номер держреєстрації 0118U000229), де автором запропоновано засади побудови і реалізації моделі механізму стратегічного управління ЗЕД підприємств в умовах СOT.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розроблення теоретико-методологічних основ та практичних рекомендацій щодо побудови та реалізації механізму стратегічного управління ЗЕД підприємств на ринках СOT за умов посиленого впливу інтеграційних процесів на їх функціонування.

Для досягнення поставленої мети дослідження необхідно було вирішити такі завдання:

- теоретично дослідити та узагальнити основи формування стратегічного управління підприємствами;
- ґрунтовно розкрити засади теорії конкуренції у розвитку стратегічного менеджменту ЗЕД підприємств;

- провести дослідження результативності та конкурентоздатності виробничих систем у встановленні пріоритетності стратегічних цілей функціонування в СОР;
- обґрунтувати функцію цілепокладання у стратегічному управлінні ЗЕД підприємства за умов поглиблення інтеграційних процесів СОР;
- проаналізувати методичні підходи діагностики зовнішнього оточення промислових підприємств;
- удосконалити систему методів оцінки конкурентних переваг підприємств при виході на глобалізовані ринки СОР;
- сформулювати методичні основи встановлення пріоритетності стратегічних цілей підприємства;
- вдосконалити концептуальні аспекти сучасної парадигми формування зовнішніх управлінських цілей підприємства за умов членства в СОР;
- провести оцінку стратегічного бізнес-середовища в реалізації експортно-імпортного потенціалу машинобудівних підприємств в рамках СОР;
- провести діагностику стратегічних факторів, що впливають на активізацію ЗЕД промислових підприємств;
- розробити науково-методичні підходи щодо застосування багатопараметричної полікритеріальної системи оцінки конкурентних переваг при виборі стратегії ЗЕД підприємства;
- розробити стратегічний профіль ЗЕД машинобудівних підприємств на основі діагностики та методів прогнозування;
- сформулювати прикладні засади побудови прогнозних моделей стратегічного експортно-імпортного потенціалу в управлінні збутом продукції на зовнішньому ринку;
- обґрунтувати використання патерн-методу у прогнозуванні розвитку ЗЕД підприємства в умовах інтеграції;
- встановити складові механізму стратегічного управління ЗЕД підприємства та розробити відповідну стратегію реалізації ЗЕД;
- сформулювати процеси проведення моніторингу і контролінгу індикаторних показників активізації ЗЕД у прогнозуванні стратегічного розвитку підприємства;
- побудувати структурно-логічну модель механізму стратегічного управління ЗЕД підприємства в умовах СОР із визначенням основоположних засад її реалізації;
- провести практичну апробацію сформованих у дисертаційній роботі науково-методичних підходів з метою визначення рівня їх ефективності.

Об'єктом дослідження є процеси стратегічного управління зовнішньоекономічною діяльністю машинобудівних підприємств, які пов'язані із формуванням умов розширення міжнародної співпраці.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та науково-практичні засади прикладних основ побудови і реалізації механізму стратегічного управління ЗЕД підприємства в умовах СОР.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою для написання дисертаційної роботи стали здобутки економічної теорії, наукові роботи вітчизняних та зарубіжних вчених щодо стратегічного управління, в тому числі зовнішньоекономічною діяльністю, законодавчі та нормативні акти. Проводячи дослідження, застосовувалась сукупність методів, зокрема аналізу, діалектичного пізнання, наукового абстрагування, порівняння, синтезу, теоретичного узагальнення – для дослідження теоретичних основ стратегічного менеджменту промислових підприємств у зовнішньому бізнес-середовищі (п. 1.1; п. 1.2; п. 1.3), методологічних засад формування стратегій управління підприємством на зовнішньому та внутрішньому ринках (п. 1.4; п. 2.1; п. 2.3; п. 2.4); групування, системного аналізу, абстрактно-логічного аналізу – для оцінки стратегічного бізнес-середовища в реалізації експортно-імпортного потенціалу машинобудівних підприємств в рамках СОТ (п. 3.1); економіко-статистичного, системного та порівняльного аналізу – для проведення аналізу стану та факторів підвищення експортно-імпортної активності підприємств машинобудування (п. 3.2); гармонійного аналізу, формалізації – для побудови прогнозних моделей стратегічного експортно-імпортного потенціалу в управлінні збутом продукції на зовнішньому ринку (п. 4.1) та розробки і реалізації механізму стратегічного управління ЗЕД підприємств за умов інтеграції (п. 4.3; п. 5.1; п. 5.2); експериментального аналізу, індукції та дедукції – для апробації сформованих підходів щодо ефективного стратегічного управління ЗЕД підприємств в умовах СОТ (п. 5.3; п. 5.4).

Інформаційною базою дослідження стали Закони України, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, дані Державної служби статистики України, Головного управління статистики у Хмельницькій області, матеріали фінансової та статистичної звітності, первинні документи машинобудівних підприємств Хмельницької області, вітчизняні та наукові праці, періодичні видання.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленому дослідженні усіх аспектів стратегічного управління ЗЕД, теоретико-методологічних основ формування та реалізації стратегії ЗЕД в управлінні підприємством та побудові і реалізації структурно-логічної моделі механізму стратегічного управління ЗЕД підприємств машинобудування за умов членства в СОТ.

Отримані в період дослідження теоретико-методичні і практичні результати, які є предметом захисту та визначають наукову новизну, полягають у наступному:

вперше:

– розроблено структурно-логічну модель механізму стратегічного управління ЗЕД підприємства на ринках СОТ, із виокремленням порядкових

елементів її побудови, яка складається із організаційної та функціональної підсистем, сукупності методів, принципів, інструментарію, завдань, структурних підсистем управління, а також до якої входить сформована система методологічних підходів до діагностики зовнішнього середовища та оцінки конкурентних переваг, що забезпечує реалізацію інтеграційно-функціональної стратегії розвитку ЗЕД суб'єкта господарювання;

– сформовано організаційні засади побудови інтеграційної стратегії розвитку машинобудівного підприємства, реалізація якої завдяки чіткому функціональному наповненню і організаційному забезпеченню взаємозв'язків між структурними елементами системи менеджменту підприємства та підрозділом з розвитку ЗЕД дозволяє врахувати всі аспекти функціонування підприємства з внесенням за необхідності управлінським персоналом корективів під час реалізації активних інтеграційних процесів;

– розроблено і побудовано стратегічний профіль ЗЕД машинобудівних підприємств на основі діагностики зовнішнього оточення та чинників впливу на розвиток ЗЕД за умов СОТ, використання ефективних методів прогнозування, а також формування напрямів розвитку експортно-імпортного потенціалу та покращання інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства, цілеспрямованого на активізацію міжнародної співпраці із країнами-партнерами;

удосконалено:

– науково-методичний підхід щодо здійснення діагностики підприємства у стратегічному управлінні його діяльністю на зовнішньому та внутрішньому ринках, який, на відміну від існуючих підходів, базується на згрупованих автором методах діагностики зовнішнього середовища підприємства на основі врахування загальних показників макросередовища та національних рахунків (відповідно до видів діагностики і показників впливу на діяльність підприємства – відповідність певному виду діагностики) та визначення окремих показників-індикаторів бізнес-кон'юнктури підприємства, зокрема інтегрального показника-індикатора рівня взаємовідносин підприємства;

– взаємозв'язки концепцій соціально-економічного розвитку та особливості їх впливу на формування сутності зовнішніх цілей підприємства з виокремленням детермінант складової про зовнішню спрямованість «цілей підприємства», які, на відміну від існуючих, за умов розвитку ринкових відносин, важливо розглядати та планувати відповідно до сучасних концепцій соціально-економічного розвитку, що дозволяє відобразити специфіку функціонування вітчизняних суб'єктів господарювання в умовах членства України в СОТ;

– концептуальні основи сучасної парадигми формування зовнішніх управлінських цілей вітчизняних підприємств за умов членства України в СОТ, які, на відміну від інших, включають ряд взаємодоповнюючих елементів,

що у своєму взаємозв'язку тісно корелюють з діяльністю промислових підприємств та переважно стосуються інтеграційних процесів, динамічних змін зовнішнього середовища, потенційних можливостей виробництва, сфери регулювання зі сторони СОТ та концептуальних підходів до становлення економічних відносин і соціального розвитку;

– систему внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на активізацію зовнішньоекономічної діяльності промислового підприємства, яка, на відміну від існуючих, надає змогу оцінити інтенсивність сили впливу одного із внутрішніх або зовнішніх факторів, при цьому дещо змінюючи встановлені принципи контролюваності та системності інших факторів;

– науково-методичні підходи щодо використання контролінгу показників розвитку зовнішньоекономічної діяльності для покращання функціонування складових механізму стратегічного управління підприємством, що, на відміну від існуючих, підвищує рівень ефективності експортно-імпорتنних операцій, посилює співпрацю із зарубіжними партнерами та забезпечує належний рівень конкурентоздатності підприємств;

– формування системи стратегічного управління інвестиційною діяльністю машинобудівних підприємств, які, на відміну від існуючих, на основі аналізу чинників впливу на експортно-імпорتنну активність підприємства та загальний економічний стан, забезпечують порядок використання можливостей інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства за умов євроінтеграційних змін і надають змогу виокремити інвестиційні переваги, що в результаті підвищує конкурентоспроможність продукції та розширює зовнішні сегменти її збуту;

набули подальшого розвитку:

– науково-методичні підходи щодо формування етапів проведення оцінки конкурентних переваг підприємства при виході на зовнішні ринки СОТ, які, на відміну від інших, передбачають використання вхідних показників здійснення оцінки конкурентних переваг підприємства у розрізі факторів конкурентоспроможності, розширення системи методів оцінки конкурентних переваг підприємства при виході на глобалізовані ринки СОТ та виступають у ролі деталізованого інструментарію забезпечення оцінки конкурентних переваг підприємства за допомогою SWOT-аналізу, PIMS-аналізу та бенчмаркінгу;

– процеси встановлення пріоритетності стратегічних цілей підприємства, види методу сценаріїв, які дозволяють спрогнозувати хід діяльності, етапи його функціонування, що, на відміну від існуючих, залежно від пріоритетів стратегічних цілей та динаміки показників певної стадії виробництва, надає змогу передбачити тенденцію їх зміни у наступному періоді та в подальшому враховувати у структурі управління з використанням згурпованої сукупності методичних підходів при встановленні пріоритетності стратегічних цілей підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці теоретико-методологічних та прикладних засад стратегічного управління ЗЕД підприємства.

Положення та результати дисертаційної роботи запропоновані до практичного використання та впроваджено у діяльність машинобудівних підприємств Хмельниччини: ДП «Новатор» (довідка про впровадження № 165 від 16.07.2018 р.), ДП «Красилівський агрегатний завод» (довідка про впровадження № 36 від 24.07.2018 р.), ВАТ «Темп» (довідка про впровадження № 138 від 12.07.2018 р.), ТОВ «Преттль-Кабель Україна» (довідка про впровадження № 129 від 18.07.18 р.), ПАТ «Укрелектроапарат» (довідка про впровадження № 96 від 23.07.2018 р.), що підтверджує їх прикладну значимість та перспективи впровадження отриманих результатів у роботі підприємств. Положення та методичні рекомендації, одержані під час дослідження, застосовуються у навчальному процесі при викладанні таких дисциплін як «Управління конкурентною політикою підприємства», «Економіка підприємства», «Управління ЗЕД» (довідка № 56 від 20.07.2018 р.).

Особистий внесок здобувача полягає у вирішенні наукової проблеми формування теоретико-методологічних основ та практичних рекомендацій щодо побудови та реалізації механізму стратегічного управління зовнішньоекономічною діяльністю машинобудівних підприємств на ринках СОТ за умов посиленого впливу та активізації інтеграційних процесів.

Дисертація є результатом самостійної наукової праці автора. Викладені у ній наукові положення, теоретичні підходи, розробки, висновки та пропозиції одержані автором самостійно на основі проведеного наукового дослідження й опубліковані у наукових фахових виданнях.

Апробація результатів дисертації. Окремі положення і висновки дисертації були оприлюднені на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: «Економічні та інноваційні процеси: стан, перспективи та розвиток» (м. Ужгород, 6–7 травня 2016 р.); «Міжнародні економічні відносини в розвитку бізнес процесів, підвищенні людського потенціалу та забезпеченні ефектів євроінтеграції України» (м. Хмельницький, 30 листопада 2016 р.); «Розвиток міжнародної конкурентоспроможності: держава, регіон, підприємство» (м. Лісабон, 16 грудня 2016 р.); «Актуальні проблеми економіки і менеджменту: теоретичні і практичні аспекти» (м. Хмельницький–смт. Сатанів, 12–14 травня 2017 р.); «Економічне зростання: стратегія, напрями і пріоритети» (м. Запоріжжя, 22–23 вересня 2017 р.); «Бізнес в умовах ринкової економіки: становлення та розвиток» (м. Львів, 27–28 жовтня 2017 р.); «Сучасні наукові погляди на модернізацію і суспільний розвиток економічної системи» (м. Київ, 24–25 листопада 2017 р.); «Принципи забезпечення розвитку підприємств в умовах змін ринкового середовища» (м. Одеса, 8–9 грудня 2017 р.); «Економічне зростання: стратегія, напрями і пріоритети» (м. Запоріжжя, 19–20 січня 2018 р.); «Стан та розвиток підприємництва в

умовах ринкової економіки: проблеми та перспективи» (м. Дніпро, 19–20 січня 2018 р.); «Інноваційна економіка: процеси, стратегії, технології» (м. Кельце, 26 січня 2018 р.); «Наука і цивілізація» (м. Шеффілд, 30 січня – 7 лютого 2018 р.); «Сучасні міжнародні економічні відносини: становлення та шляхи перспективного розвитку» (м. Одеса, 9–10 лютого 2018 р.); «Стратегії інноваційного розвитку економіки країни: проблеми, перспективи, ефективність» (м. Київ, 24 лютого 2018 р.); «Актуальні проблеми економіки та фінансів» (м. Київ–Санкт-Петербург–Відень, 31 липня 2018 р.); «Модернізація та суспільний розвиток національної економіки: теоретичні та практичні аспекти» (м. Одеса, 18 серпня 2018 р.); «Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність» (м. Київ, 18 серпня 2018 р.); «Актуальні проблеми економіки та менеджменту» (м. Запоріжжя, 23 серпня 2018 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 54 наукові праці загальним обсягом 48,09 друк. арк., у тому числі одна одноосібна монографія обсягом 20,07 друк. арк., 5 розділів у колективних монографіях обсягом 10,9 друк. арк., 25 статей обсягом 11,02 друк. арк. у фахових наукових виданнях та виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз даних, 5 статей у зарубіжних періодичних наукових виданнях обсягом 2,12 друк. арк. та 18 публікацій у наукових збірниках тез і матеріалах конференцій обсягом 3,98 друк. арк.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, п'ятьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації викладений на 561 сторінці машинописного тексту і включає 41 таблицю (з них 18 займають повні сторінки), 68 рисунків (з них 19 займають повні сторінки), список використаних джерел, що складається із 375 найменувань та викладений на 44 сторінках, анотацію на 23 сторінках та додатки на 74 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** визначено актуальність теми дисертаційної роботи, розкрито мету та завдання, наведено предмет, об'єкт і методи дослідження, обґрунтовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів дослідження, визначено дані щодо їх апробації й кількість публікацій відповідно до тематики дисертаційного дослідження.

У **першому розділі «Теоретичні основи стратегічного управління промисловими підприємствами у зовнішньому бізнес-середовищі»** досліджено еволюцію управлінської думки та поняття наукових шкіл щодо напрямів сучасного менеджменту, розвитку сфери стратегічного менеджменту. Визначено етапи становлення стратегічного менеджменту як самостійної галузі досліджень і управлінської практики, розкрито відмінності стратегічного планування та стратегічного управління. Зроблено висновок, що не існує

єдиного універсального методу управління, який міг би забезпечити конкретному підприємству швидку адаптацію; охарактеризовано базові положення відносно поняття «стратегічне управління». Досліджено і встановлено основні принципи стратегічного менеджменту підприємства.

Розроблена послідовність формування стратегії управління ЗЕД підприємства на основі впливу процесів інтеграції і глобалізації. Розглянуто особливості функціонування вітчизняних підприємств, які слід враховувати у процесі формування стратегії управління ЗЕД; узагальнено сильні та слабкі сторони використання стратегій управління ЗЕД підприємствами та їх конкурентні особливості. Ґрунтовно досліджено процес (етапи) формування стратегії управління ЗЕД підприємства. Розглянуто процеси планування стратегії управління ЗЕД із виокремленням найбільш значимих аспектів у вирішенні проблем стратегічного планування підприємства. Наведено принципові моменти, які необхідно брати до уваги при розробці концепції зовнішньоекономічної діяльності. Досліджено рівні планування та узагальнено принципи ринкової стратегії підприємства.

Досліджено особливості сучасної системи зовнішньоекономічної діяльності, що мають бути враховані при плануванні стратегії управління ЗЕД підприємства, варіанти управління ЗЕД підприємства, які слід прийняти до уваги при її плануванні. Наведено внутрішні та зовнішні умови, від яких залежить планування стратегії управління ЗЕД промислового підприємства. Проведено узагальнення ряду детермінант, які мають пряме відношення до здійснення діяльності та процесів планування стратегії управління ЗЕД на підприємстві.

Доведено, що активізація зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств неможлива без вирішення низки організаційно-економічних проблем. Визначено вагомість створення умов для прискореного переходу національного виробництва до вимог ЄС та отримання європейських сертифікатів на товари, які виробляються в Україні. Схематично наведено вплив поглиблення євроінтеграції та приналежності України до СОТ на формування конкурентоздатності і результативності діяльності підприємств. Визначена послідовність етапів для побудови результативної і конкурентоздатної зовнішньоекономічної стратегії підприємства, обґрунтовано категорію «ефективність зовнішньоекономічної діяльності» із визначенням характеристик формулювання ефективної та результативної діяльності.

Розкрито значення економічної ефективності ЗЕД у формуванні результативної діяльності підприємства та стратегічних цілей його функціонування в рамках СОТ. Обґрунтовано значимість встановлення пріоритетності стратегічних цілей розвитку ЗЕД. Доведено, що підвищення ефективності організації ЗЕД на основі встановлення пріоритетних цілей функціонування в рамках СОТ варто починати з удосконалення організації роботи самого відділу з розвитку зовнішніх зв'язків, який відповідає за

здійснення ЗЕД на підприємстві. Розкрито значимість забезпечення підвищення конкурентоздатності продукції вітчизняних виробників та інтеграції української економіки у європейські країни. Виокремлено основні функції, які бере на себе держава при регулюванні та підвищенні зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств. Визначено особливості встановлення пріоритетів стратегічних цілей функціонування підприємства в рамках СОТ.

Обґрунтовано роль діючої системи інституційно-правового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності та аспекти, якими вона визначається. Наведено фактори, що негативно впливають на розвиток зовнішньоекономічних відносин вітчизняних підприємств в аспекті інституційно-правового забезпечення. Охарактеризовано труднощі адаптації вітчизняних промислових підприємств в контексті євроінтеграції та СОТ. Досліджено завдання цілепокладання технологічного переоснащення підприємства в стратегії управління його ЗЕД, наведено систему формування цілепокладання стратегії в управлінні ЗЕД підприємства, яка містить окремі складові підвищення конкурентоспроможності та пристосування до лібералізації ринків.

Систематизовано основні результативні орієнтири оцінки можливостей визначених цілей стратегії управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства. Деталізовано елементи, на яких має базуватись ефективність системи оцінки можливостей результатів цілепокладання у реалізації стратегії в управлінні ЗЕД підприємства. Обґрунтовано методи оцінки, інформацію для оцінки, еталони оцінки та рішення за результатами оцінки можливостей визначених цілей стратегії. Сформовано процеси оцінки можливостей цілепокладання у стратегії управління ЗЕД підприємства. Доведено, що цілепокладання стратегічного управління ЗЕД суб'єкта господарювання тісно повинно переплітатись зі стратегічним плануванням роботи окремих його структурних підрозділів та структурних одиниць.

Виокремлено важливі схеми активізації цілепокладання у стратегічному управлінні ЗЕД підприємства, обґрунтовано його значення у стратегії управління ЗЕД підприємства зі сторони маркетингової діяльності. Розкрито особливості цілепокладання у стратегії управління ЗЕД зі сторони відділу з розвитку ЗЕД, фінансового, планового, конструкторського, виробничого та інших підрозділів, відповідно наведена схема його здійснення у стратегічному управлінні ЗЕД підприємства у розрізі його основних структур.

У другому розділі «**Методологічні засади формування стратегій управління підприємством на зовнішньому ринку**» доведено, що у здійсненні стратегічного управління ЗЕД саме діагностика дозволяє ідентифікувати поточний стан об'єктів та процесів зовнішнього середовища. Через те, автором виокремлено головні етапи здійснення діагностики зовнішнього середовища підприємства. Доведено, що процес діагностики зовнішнього середовища підприємства цілком пов'язаний із його внутрішньою

діяльністю. Визначено та обгрунтовано класифікаційні підходи здійснення діагностики як внутрішнього, так і зовнішнього середовища.

Запропоновано комплексну структуру системи здійснення діагностики зовнішнього середовища підприємства у стратегічному управлінні його діяльністю на зовнішньому та внутрішньому ринках. Проаналізовано моделі оцінки чинників зовнішнього середовища (модель «галузевої структури», модель «сфери дії організації», модель «ієрархічної» структури зовнішнього середовища). Охарактеризовано адміністративні, економічні, соціальні методи управління ЗЕД вітчизняних підприємств. Досліджено і викладено авторські підходи до використання методів аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища в стратегічному управлінні ЗЕД підприємств. Згруповано логічну структуру застосування моделей та методів управління ЗЕД, відповідно до виділення їх стратегічного елементу у здійсненні діагностики зовнішнього середовища підприємства за умов СОТ (рис. 1).

Рис. 1. Взаємозв'язок методів та моделей діагностики зовнішнього середовища підприємства

Наведено методи діагностики зовнішнього середовища підприємства на основі урахування загальних показників макросередовища СОТ та національних рахунків. Розкрито засади здійснення діагностики зовнішнього

середовища підприємства, за допомогою показників-індикаторів бізнес-кон'юнктури підприємства та діагностики ринкової вартості підприємства. Наведено класифікаційну схему інструментарію діагностики зовнішнього середовища підприємства при побудові стратегії його розвитку в рамках функціонування в СOT. Запропоновано етапи здійснення оцінки конкурентних переваг підприємства при виході на глобалізовані ринки СOT (рис. 2).

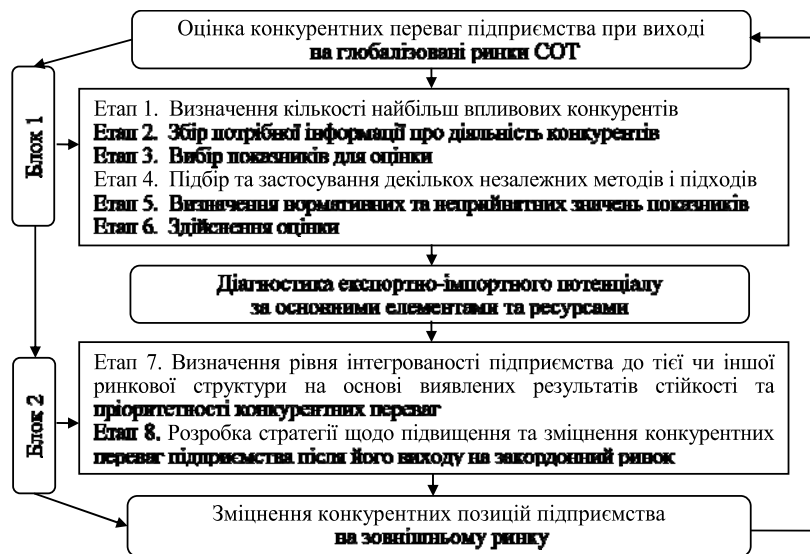

Рис. 2. Етапи здійснення оцінки конкурентних переваг підприємства при виході на глобалізовані ринки СOT

Структуровано вхідні показники здійснення оцінки конкурентних переваг підприємства, виокремлено сучасні стратегії розвитку, узагальнено класифікацію методів оцінки конкурентних переваг підприємства та найбільш поширені у практиці методи оцінки конкурентних переваг підприємства. Сформовано етапи здійснення SWOT-аналізу діяльності підприємства при оцінці його конкурентних переваг при виході на глобалізовані ринки СOT. Охарактеризовано процеси проведення PIMS-аналізу, основні етапи впровадження та здійснення бенчмаркінгу. Запропоновано деталізований інструментарій забезпечення оцінки конкурентних переваг підприємства за допомогою SWOT-аналізу, PIMS-аналізу та бенчмаркінгу.

Розкрито головні передумови адаптації методів стратегічного планування у діяльності вітчизняних підприємств та визначенні пріоритетів їх ЗЕД. Узагальнено моделі і методи стратегічного планування. Наведено послідовність етапів визначення пріоритетів та пріоритетних цілей ЗЕД промислових підприємств на основі застосування технології стратегічного

планування. Систематизовано елементи формування пріоритетності стратегічних цілей підприємства у розрізі розгортання основних стадій його життєвого циклу розвитку. Схематично зображено формування рівня пріоритетності стратегічної цілі у розрізі окремих стадій життєвого циклу розвитку підприємства. Деталізовано економічні та соціальні елементи виробництва продукції підприємства на основі активізації значення змісту стратегічної цілі у його діяльності.

Досліджено різні методи, які можуть бути застосовані до встановлення пріоритетності стратегічних цілей підприємства за сучасних умов. Обґрунтовано різновиди методу сценаріїв у встановленні пріоритетності стратегічних цілей підприємства в напрямі освоєння ринків СOT (табл. 1).

Таблиця 1

Види методу сценаріїв у встановленні пріоритетності стратегічних цілей підприємства щодо виходу на глобалізовані ринки СOT

Вид методу сценаріїв	Характеристика	Сутність у визначенні пріоритетності стратегічних цілей
Метод посылань	Використовується система передумов розвитку майбутньої діяльності підприємства, які базуються на наявних показниках його діяльності	Формування припущень про пріоритетність стратегічних зовнішніх цілей відповідно до домінуючих показників ЗЕД підприємства або показників з позитивною динамікою
Метод побудови системи діаграм	Використовується система діаграм, які побудовані на показниках діяльності підприємства та дають змогу описати основні стратегічні цілі розвитку	Формування припущень про пріоритетність стратегічних цілей ЗЕД підприємства залежно від динаміки показників діаграм, трендів, залежностей
Метод критичних полів	Використовується для вивчення критичних точок господарського процесу підприємства, особливо якщо це стосується кінця звітного періоду	Формування припущень про пріоритетність стратегічних цілей ЗЕД підприємства залежно від досягнення планових показників діяльності у розрізі критичних точок виробництва та етапів контролю
Метод «заголовків газет»	Використовується для аналізу та знаходження причин про отримання потенційного та неможливого результату виробництва	Формування припущень про пріоритетність стратегічних цілей ЗЕД підприємства залежно від ступеня важливості причин щодо досягнення того чи іншого потенційного результату виробництва
Метод «логіки можливого розвитку подій»	Використовується для генерації альтернативних та важливих ідей на основі ключових факторів розвитку процесів виробництва	Формування припущень про пріоритетність стратегічних цілей ЗЕД підприємства на основі альтернативного вибору виробництва

Схематично структуровано методичні основи встановлення пріоритетності стратегічних цілей підприємства. Досліджено основні аспекти функціонування зовнішніх цілей підприємства, в тому числі трактування поняття «зовнішня ціль» та «цілі підприємства» в аспекті перехідного етапу інтеграції економічної системи країни до ЄС та членства в СОТ. Запропоновано враховувати особливості впливу та взаємозв'язок концепцій соціально-економічного розвитку на формування сутності зовнішніх цілей підприємства. Визначено основні можливості для формування зовнішніх цілей управління підприємством зі сторони СОТ. Обґрунтовано першочергові завдання щодо формування зовнішніх цілей управління підприємством на внутрішніх та зовнішніх ринках в рамках експортної стратегії розвитку України упродовж 2017–2021 рр.

При обґрунтуванні концептуальних основ формування зовнішніх цілей управління підприємством розкрито значення активізації внутрішньої роботи підприємства та відповідного оцінювання в аспекті обрання системи індикаторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Запропоновано структурні етапи зазначених процесів. Сформовано концептуальні аспекти сучасної парадигми визначення і встановлення зовнішніх управлінських цілей вітчизняних підприємств за умов членства України в СОТ (рис. 3).

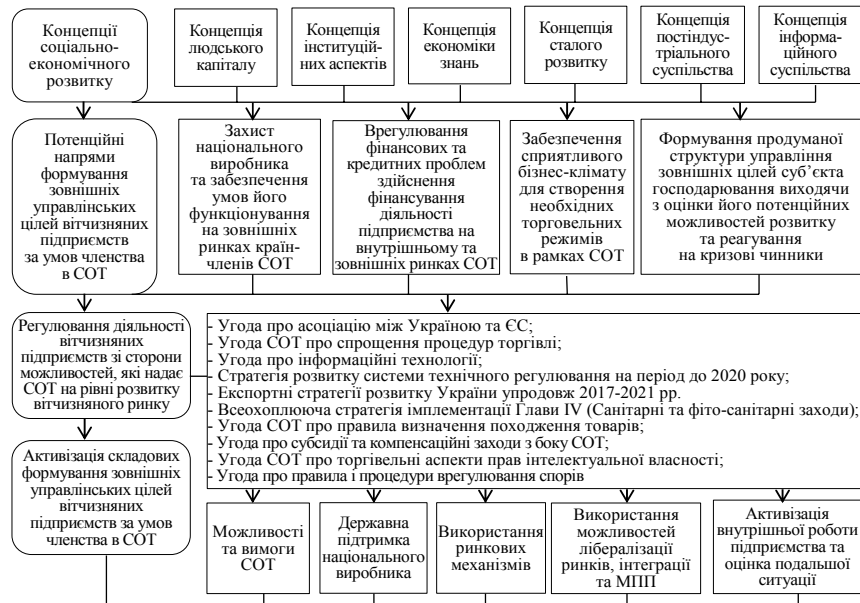

Рис. 3. Концептуальні основи сучасної парадигми формування зовнішніх управлінських цілей промислових підприємств за умов членства України в СОТ

Виокремлено, крім позитивних сторін членства України в СОТ, сукупність ризиків та загроз, саме для вітчизняних підприємств промисловості. Доведено необхідність державної підтримки потенціалу вітчизняного виробника для формування своїх зовнішніх цілей. Обґрунтовано концептуальні основи формування зовнішніх цілей управління підприємством на рівні використання суб'єктом господарювання ринкових механізмів, можливостей лібералізації ринків, інтеграції та МПП.

Зроблено висновок, що при створенні регіональних альянсів, важливим у формуванні зовнішніх управлінських цілей підприємств, має стати застосування «пакетного методу» СОТ. Систематизовано базові орієнтири для активізації співробітництва вітчизняних підприємств на рівні угод та документарних домовленостей України з СОТ про взаємні вигідні умови розвитку у сфері промислового виробництва.

У третьому розділі «Аналіз стану та факторів підвищення експортно-імпоротної активності підприємств машинобудування» обґрунтовано показники зовнішньої торгівлі та ВВП України та окремих країн світу, географічну структуру експорту-імпорту товарів України, обсяги експорту-імпорту товарів машинобудівних підприємств України. Визначено зміни обсягів експорту-імпорту товарів машинобудівних підприємств України у 2010–2017 році, проаналізовано реалізацію експорту-імпорту товарів машинобудівних підприємств відносно загальних обсягів та відповідну динаміку за останні роки.

Проведено аналіз досліджуваних підприємств машинобудування Хмельницької області, зокрема, тенденції ЗЕД на основі динаміки основних техніко-економічних показників. Проаналізовано обсяги експорту та імпорту досліджуваних підприємств за період 2012–2017 рр.

Для дослідження факторів активізації ЗЕД у діяльності машинобудівних підприємств було розраховано показники, що характеризують зовнішньоекономічну діяльність досліджуваних підприємств, та проаналізовано ці показники у динаміці. Визначено сальдо експортно-імпоротної діяльності досліджуваних підприємств, частку експорту в сукупному обсязі реалізації та частку імпорту в сукупних витратах, оцінено частку експорту в загальному обсязі реалізованої продукції та частки імпорту в сукупних витратах досліджуваних підприємств (табл. 2).

Здійснено вертикальний та горизонтальний аналіз товарної і географічної структур експортованої, а також імпортованої продукції за 2012–2017 рр., розрахована динаміка експортно-імпортних потоків окремих підприємств. Виокремлено заходи, що слід запровадити з метою поглиблення євроінтеграції вітчизняних підприємств машинобудівної галузі. Зроблено висновок про низьку активність досліджуваних підприємств на зовнішніх ринках. Представлені внутрішні фактори впливу на зовнішньоекономічну діяльність виробничої, технологічної, ресурсної, інформаційної, психологічно-

соціальної та інституційної складової. Щодо зовнішніх факторів, особливе місце займають інтеграційні процеси зовнішнього середовища, які впливають на діяльність підприємства та його ЗЕД. В такому разі інтеграційні процеси займають центральне місце серед підсистем зовнішніх факторів експортно-імпоротної діяльності, оскільки саме дана підсистема здійснює вагомий та багатозначний вплив як на зовнішньоекономічні зв'язки підприємства, так і на внутрішню його діяльність. І через те, досліджено контрольовані та неконтрольовані фактори, які впливають на ЗЕД підприємств.

Таблиця 2

**Показники експортно-імпоротної діяльності
досліджуваних підприємств за період 2012–2017 рр.**

Підприємство*	Рік					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Сальдо експортно-імпоротної діяльності, тис. грн						
I	113644,88	254796,43	463000,9	118502,13	61624,64	111960,75
II	-469,02	58643,5	-90906,17	91188,86	-43103,66	-147366,26
III	-22089,6	-11029,73	9723,5	-13608,69	-16437,77	-24331,9
IV	55639,23	17990,75	8735,89	-8565,08	10279,08	30744,18
V	8595,81	-3803,06	-17478,01	-6439,97	9296,59	499,73
VI	4387,82	5699,40	8106,50	3574,53	5669,96	9097,99
Частка експорту в сукупному обсязі реалізації, %						
I	77,22	87,06	92,2	82,3	67,6	59,2
II	35,48	52,44	62,02	63,08	37,24	15,80
III	37,21	7,88	95,62	40,56	30,65	34,13
IV	63,43	22,47	15,43	3,67	7,69	19,29
V	93,83	94,68	91,78	99,56	94,45	91,70
VI	82,09	76,42	77,33	44,19	52,49	56,98
Частка імпорту в сукупних витратах, %						
I	32	64,6	46,8	63	53	45
II	33,70	27,91	87,26	47,72	43,64	37,48
III	88,21	60,81	84,47	77,06	89,82	95,57
IV	3,47	2,45	10,34	7,17	3,57	0,07
V	91,63	91,79	91,52	91,91	91,67	91,57
VI	-	-	-	-	-	-

* Примітка:

I – ПАТ «Укрелектроапарат»; II – ДП «Новатор»; III – ВАТ «Темп»;
IV – ДП «Красилівський агрегатний завод»; V – ТОВ «Преттль-Кабель Україна»;
VI – ПАТ «Хмельницький завод ковальсько-пресового устаткування «Пригма-Прес».

Запропоновано схему взаємодії внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на експортно-імпорتنу діяльність підприємства. Визначено та систематизовано наведені фактори, що перешкоджають активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємств за даними експертного

опитування. Проведено ґрунтовне експертне дослідження в середовищі керівників машинобудівних підприємств внутрішніх та зовнішніх факторів, які найбільше здійснюють вплив на активізацію зовнішньоекономічної діяльності підприємств Подільського регіону, а саме: ДП «Новатор», ДП «Красилівський агрегатний завод», ВАТ «Темп», ТОВ «Преттль-Кабель Україна», ПАТ «Укрелектроапарат».

В результаті первинного опрацювання експертних даних виділено фактори, які впливають на активізацію ЗЕД машинобудівних підприємств: ціна одиниці продукції (Φ_1); якість готової продукції та її відповідність міжнародним стандартам (Φ_2); рівень технологічності виробництва (Φ_3); рівень інноваційності продуктів, які імпортуються або експортуються (Φ_4); розвиненість логістики на підприємстві (Φ_5); інформативність системи маркетингу (Φ_6); кваліфікованість кадрів, залучених до реалізації експортно-імпортних операцій (Φ_7); фінансовий стан підприємства (Φ_8); рівень податкового навантаження (Φ_9); рекламна стратегія, яку застосовує підприємство (Φ_{10}). Побудовано діаграму рангів так, щоб по осі ординат були відзначені рангові оцінки факторів у послідовності зменшення їхніх значень, а по осі абсцис фактори у послідовності збільшення їхніх рангових оцінок (рис. 4).

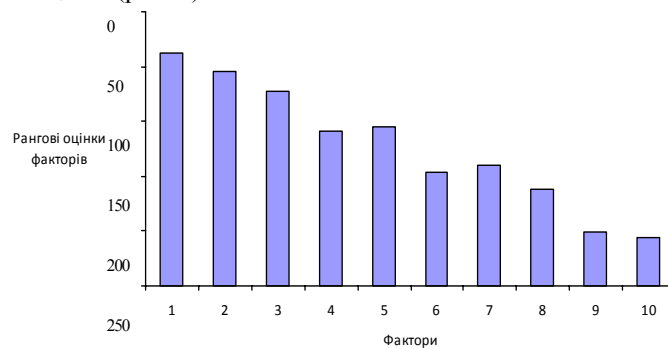

Рис. 4. Діаграма рангів факторів впливу на активізацію ЗЕД підприємств

З метою ідентифікування порівняльної значущості вищенаведених чинників, отримані результати оброблені за допомогою методу апріорного ранжування. При проведенні розрахунків був розрахований коефіцієнт рангової кореляції Спірмена.

Здійснено оцінювання ступеня погодженості думок експертів на основі обчислення коефіцієнта конкордації Кендала із перевіркою їх значущості. Розраховано дисперсію рангів кожного чинника, значення коефіцієнта конкордації Кендала, наведено критичні й розрахункові значення критерію Мізеса–Смірнова, проведено перевірку припущення про

експоненціальне зменшення діаграми рангів, обчислено розрахункове значення критерію на експоненціальне зменшення діаграми рангів. Серед ідентифікованих факторів, найбільш значущими виявились ціна (Φ_1) і якість машинобудівної продукції (Φ_2).

Запропоновано науковий підхід щодо діагностики конкурентоспроможності підприємства – суб'єкта ЗЕД, який ґрунтується на врахуванні основних складових, що формують конкурентоспроможність машинобудівного підприємства, що здійснює зовнішньоекономічну діяльність: параметри його продукції (експортного товару), ефективність функціонування та сконцентрованість ринку функціонування. Згідно запропонованої методики ефективність функціонування має здійснюватися за наступними складовими: виробничо-технологічною ефективністю, комерційною ефективністю, фінансовою ефективністю та ефективністю зовнішньоекономічної діяльності (рис. 5).

Рис. 5. Складові та результуючі індикатори діагностики ефективності діяльності підприємств – суб'єктів ЗЕД

Розглянуті методичні підходи до вимірювання та оцінки ефективності ЗЕД, хоча і відрізняються переліком показників, їх місцем у відповідних блоках пропонує систем, методикою розрахунку окремих показників, однак доповнюють один одного і дозволяють в цілому оцінити вплив різних чинників на рівень ефективності функціонування підприємства в сучасних умовах господарювання, в тому числі, врахувати ділову активність підприємства у зовнішньоекономічній діяльності. Визначено, що застосування цих показників підвищуватиме комплексність оцінки.

У четвертому розділі дисертації «Формування стратегічного профілю ЗЕД підприємства на основі діагностики вимог СОТ» охарактеризовано проблематичні аспекти, що виникли в період економічної співпраці України в рамках СОТ та позитивні зрушення членства у даній організації вітчизняних промислових підприємств. Розкрито роль підсистем планування та прогнозування в стратегічному управлінні ЗЕД, вплив сезонних коливань експортно-імпорتنих поставок на темпи зовнішньоторговельного обігу. Угруповано загальноприйняті принципи складання прогнозних моделей на промисловому підприємстві, стадії прогнозування обсягів експорту продукції. Наведено авторське бачення на економічні моделі процесів ЗЕД, ґрунтовно досліджено місце прогнозування в узагальненій системі стратегічного управління експортно-імпортною діяльністю машинобудівного підприємства.

Побудовано прогнозну карту динаміки показників та визначено особливості застосування прогнозної моделі для підвищення експортно-імпортного потенціалу підприємств машинобудування. Висвітлено роль державної підтримки на основі реалізації зовнішньоекономічної стратегії для розвитку експортно-імпортного потенціалу підприємств. В рамках запропонованого стратегічного профілю підприємства охарактеризовано процеси формування та підвищення інноваційно-інвестиційного потенціалу та удосконалення оцінки експортно-імпортного потенціалу. Розкрито значимість використання математичного моделювання економічних процесів. Надано характеристику основоположних підходів щодо моделювання ЗЕД, виокремлено інструментарій ефективного прогнозування ЗЕД машинобудівних підприємств. Досліджено методи екстраполяції тенденцій розвитку ЗЕД, що застосовуються у прогнозуванні.

Побудовано стратегічний профіль ЗЕД машинобудівних підприємств, в якому акцентується увага на: проведенні діагностики зовнішнього оточення та чинників впливу на розвиток ЗЕД в умовах СОТ, використанні ефективних методів прогнозування, формуванні напрямів розвитку експортно-імпортного потенціалу та покращанні інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства, цілеспрямованого на активізацію ЗЕД із країнами-партнерами СОТ (рис. 6). Встановлено структурні елементи стратегічного профілю ЗЕД промислового підприємства, що складаються із ряду методів, принципів, моделей, інструментарію та новітніх підходів до інноваційно-інвестиційного управління та розвитку експортно-імпортного потенціалу підприємства.

Охарактеризовано джерела фінансування капітальних інвестицій, розкрито значення інвестиційної політики (її функцій) та формування інвестиційної стратегії підприємства, зокрема, її етапів.

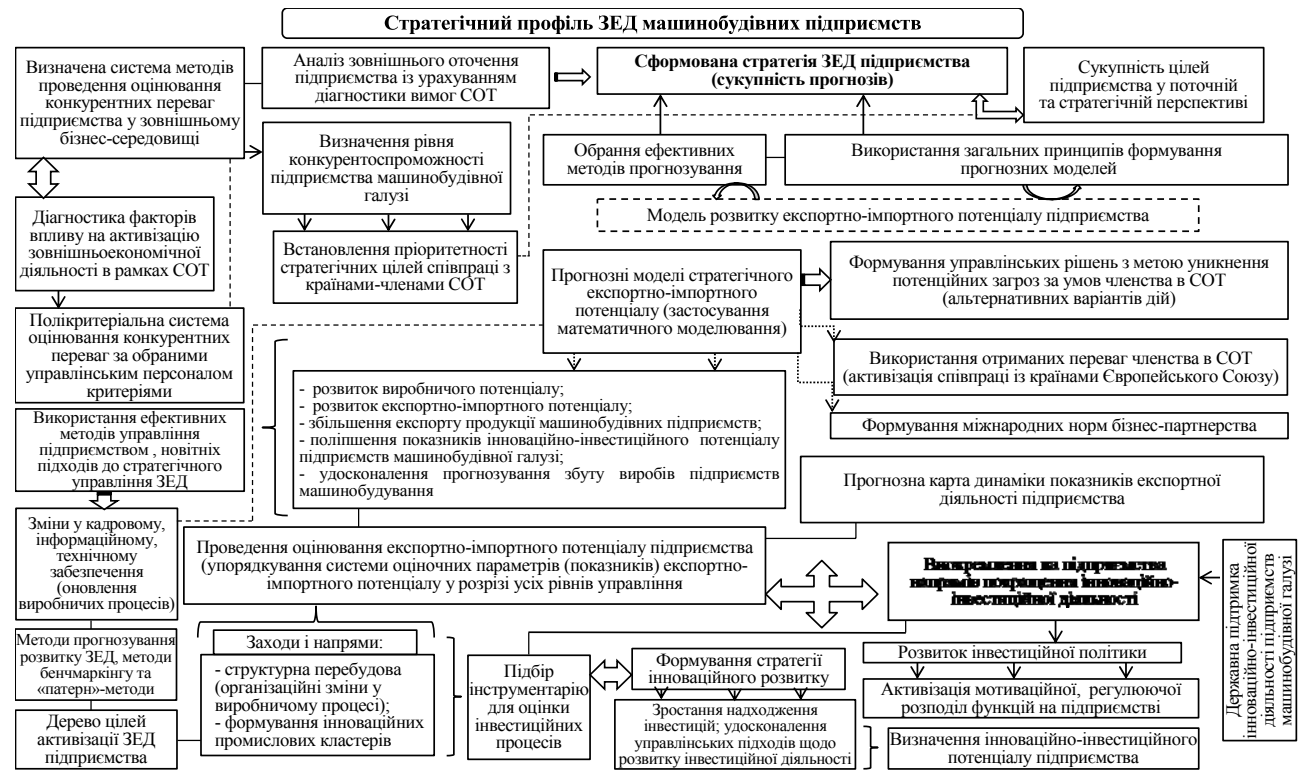

Рис. 6. Стратегічний профіль зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств на основі діагностики вимог СOT

Визначено значну потребу активного державного втручання в активізацію інвестиційних процесів машинобудування. Наведено динаміку залучення інвестицій з країн світу в промисловість України та машинобудівну галузь та дані показника Індексу економічної свободи. Запропонований перелік основних напрямів зростання величини надходжень інвестицій із інших країн-партнерів, а також напрями удосконалення управлінських підходів для розвитку інвестиційної сфери у машинобудуванні.

Досліджено основоположні цілеспрямовані напрями покращання нинішньої інноваційно-інвестиційної політики та інвестиційного клімату. Обґрунтовано процеси прогнозування інвестицій, досліджено ризики вкладення інвестиційних ресурсів. Запропоновано елементи розробки стратегії розвитку ЗЕД підприємств, базовим напрямом якої є проведення кластерної політики із створенням міжрегіональних та транскордонних кластерів.

Згруповані концептуальні засади формування системи стратегічного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю машинобудівних підприємств. Розроблено алгоритм пошуку можливостей інноваційно-інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства в напрямі його ЗЕД за умов євроінтеграційних змін та членства в СОТ. Досліджуючи питання використання патерн-методу у прогнозуванні розвитку ЗЕД підприємства в умовах інтеграції, опрацьовано першоджерела формування методу «патерн». Наведена схема макету патерн-методу у прогнозуванні розвитку ЗЕД підприємств. Визначено місце сценарію (основи дерева цілей) розвитку ЗЕД в сукупності складових системи патерн-методу. Охарактеризовано особливості розрахунку управлінським персоналом коефіцієнтів відносної важливості функціональних підсистем підприємства. Побудовано дерево цілей активізації ЗЕД підприємств.

Структурно сформовано функціональні підсистеми механізму зовнішньоекономічної діяльності промислового підприємства. Виокремлено основні елементи в структурі методу «патерн». Згруповані найважливіші принципи системного аналізу, що застосовуються в методі «патерн» та позитивні риси методу у процесах прогнозування розвитку ЗЕД підприємства в умовах інтеграції. Запропоновано основні стадії впровадження бенчмаркінгу на машинобудівному підприємстві.

У п'ятому розділі «Розробка і реалізація механізму стратегічного управління ЗЕД підприємств за умов членства в СОТ» визначено, що основоположні складові механізму стратегічного управління ЗЕД машинобудівного підприємства, їх взаємодія та взаємовплив один на одного мають базуватися на принципах адаптивного менеджменту. Запропоновано власне трактування механізму управління ЗЕД та охарактеризовано механізм стратегічного управління зовнішньоекономічною діяльністю промислового підприємства.

На основі проведених в роботі досліджень, наведено авторське бачення структурних складових механізму стратегічного управління зовнішньоекономічною діяльністю машинобудівного підприємства (рис. 7). Розкрито значення функціонування відділу з розвитку зовнішньоекономічної діяльності та спеціалізованого сектора маркетингового відділу ЗЕД.

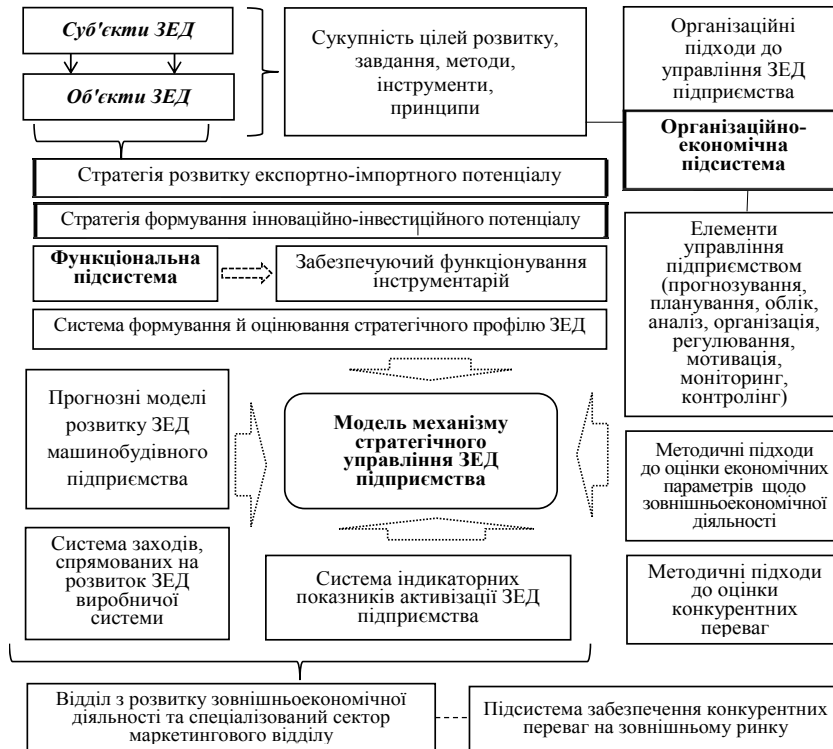

Рис. 7. Структурні складові механізму стратегічного управління зовнішньоекономічною діяльністю машинобудівного підприємства

Деталізовано функціональний аспект стратегічного управління зовнішньоекономічною діяльністю машинобудівних підприємств (рис. 8). Виокремлено роль та основні етапи, за якими потенційно може проводитися така складова стратегічного управління ЗЕД машинобудівного підприємства як планування.

Розкрито особливості принципів, функцій, завдань механізму стратегічного управління ЗЕД. Запропоновано концептуальні напрями внесення структурно-організаційних змін на машинобудівному підприємстві, націленому на активізацію ЗЕД за умов членства в СОТ.

Рис. 8. Функціональні аспекти стратегічного управління зовнішньоекономічною діяльністю машинобудівних підприємств

Доведено, що формування стратегії зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств є складним процесом, що передбачає проходження ряду стадій, які запропоновано автором в період проведення дослідження. Запропоновано організаційні засади реалізації інтеграційної стратегії розвитку машинобудівного підприємства, яку рекомендується впроваджувати на підприємствах. Охарактеризовано види стратегій ЗЕД у залежності від призначення і головної мети діяльності виробничої системи (рис. 9).

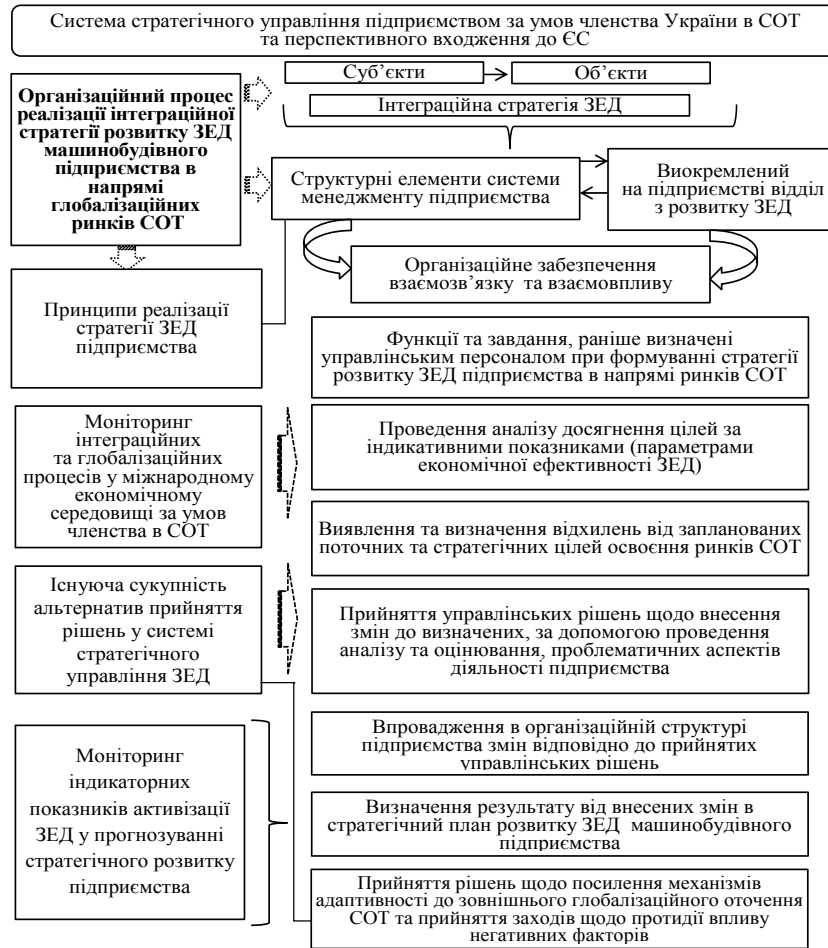

Рис. 9. Організаційні аспекти реалізації інтеграційної стратегії розвитку ЗЕД машинобудівного підприємства за умов членства в СОТ

Зроблено висновок про те, що за умов членства в СОТ та посилення глобалізаційних процесів діяльність промислових підприємств має характеризуватися адаптивністю, що веде за собою потребу у реалізації інтеграційної стратегії розвитку підприємства і зовнішньоекономічної діяльності.

Деталізовано основні сучасні чинники впливу на інтеграційну стратегію розвитку ЗЕД суб'єктів господарювання, за умов посиленої міжнародної конкуренції. Обґрунтовано аспекти, що повинні бути враховані підприємствами машинобудівної галузі для забезпечення реалізації стратегії розвитку ЗЕД.

В роботі визначено функціональні засади проведення моніторингу індикаторних показників активізації ЗЕД у прогнозуванні стратегічного розвитку підприємства (крім розглянутих у попередніх розділах роботи показників ефективності ЗЕД, індикаторних показників визначення рівня конкурентних переваг, показників темпів розвитку експортного потенціалу та ін.), систему показників, що визначають рівень якості продукції підприємств машинобудівної галузі. Наведено параметри визначення ефективності ЗЕД машинобудівного підприємства.

Зроблено висновок, що обрані для моніторингу та контролінгу індикаторні показники активізації ЗЕД мають в достатній мірі розкривати економічний зміст та давати змогу визначити рівень виконання функціонального навантаження підсистем цілісної виробничої системи.

Запропоновано послідовність процесів здійснення контролінгу (етапи) в системі стратегічного управління ЗЕД машинобудівного підприємства із відповідними завданнями. Розкрито діяльність підсистеми контролінгу ЗЕД промислового підприємства в системі стратегічного управління з метою формування управлінських рішень, цілеспрямованих на активізацію ЗЕД та підсистем менеджменту, що задіяні в розвитку зовнішньоекономічної співпраці. Обґрунтовано основні засади процесу контролінгу на підприємстві, цілеспрямованому на активізацію ЗЕД виробничої системи.

Зроблено висновок, що на кожному підприємстві, ґрунтуючись на особливостях його фінансово-господарської та ЗЕД, повинні бути сформовані системи показників, за якими буде визначатися ефективність експортно-імпортних операцій суб'єкта. Запропонований алгоритм побудови моделі механізму стратегічного управління ЗЕД підприємства в умовах СОТ. Розроблена структурно-логічна модель механізму стратегічного управління ЗЕД підприємства на ринках СОТ, реалізація якого дозволить на основі визначених принципів, завдань та методів оцінювати конкурентні переваги, рівень експортно-імпортного, інноваційно-інвестиційного потенціалу, конкурентоспроможності продукції, формувати інтеграційні стратегії розвитку ЗЕД підприємства на розширення ринків збуту в рамках СОТ (рис. 10).

Рис. 10. Структурно-логічна модель механізму стратегічного управління ЗЕД підприємства на ринках СOT

З метою побудови організаційної та функціональної структури в механізмі управління ЗЕД досліджуваних машинобудівних підприємств виокремлено ряд етапів, встановлено між ними взаємозв'язки. Схематично побудована та описана функціональна структура зовнішньоекономічної діяльності машинобудівного підприємства в розрізі основних функцій.

Охарактеризовано стратегію розвитку зовнішньоекономічної діяльності, як основи моделі механізму стратегічного управління ЗЕД підприємства на ринках СОТ. Визначено сукупність проблем, які стоять на заваді пришвидшення темпів виходу вітчизняних промислових підприємств на зовнішні ринки збуту продукції. Запропоновано створення на підприємствах відділу з розвитку ЗЕД із визначенням основних функціональних завдань.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі сформовано теоретико-методичні основи та практичні рекомендації щодо побудови і реалізації механізму стратегічного управління ЗЕД підприємств на ринках СОТ за умов посиленого впливу інтеграційних процесів на їх функціонування. За результатами проведених досліджень у даній роботі можна дійти до наступних висновків:

1. Проведено дослідження наукових понять «управління», «стратегічне управління», основних їх принципів. Розкрито теоретичні основи формування стратегії управління ЗЕД підприємства з урахуванням впливу процесів інтеграції та глобалізації. Запропонована послідовність етапів побудови результативної і конкурентоздатної зовнішньоекономічної стратегії підприємства. Проаналізовано значення економічної ефективності ЗЕД у формуванні результативної діяльності підприємства та стратегічних цілей його функціонування в СОТ. Виокремлено і систематизовано особливості встановлення пріоритетності стратегічних цілей функціонування підприємства в умовах СОТ.

2. Сформульовано наукові підходи щодо здійснення діагностики як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Проаналізовано моделі оцінки чинників зовнішнього середовища із удосконаленням методів її проведення та інструментарію діагностики зовнішнього середовища підприємства при побудові стратегії його розвитку за умов членства в СОТ. Обґрунтовано етапи оцінювання конкурентних переваг підприємства при виході на глобалізовані ринки СОТ із виокремленням показників-індикаторів. Запропоновано показники здійснення оцінки конкурентних переваг підприємства, систематизовано методи оцінки конкурентних переваг підприємства.

3. У роботі проведено дослідження моделей та методів стратегічного планування, наведено послідовність етапів визначення пріоритетів та пріоритетних цілей ЗЕД промислових підприємств. Структуровано методичні

основи встановлення пріоритетності стратегічних цілей підприємства. За умов членства в СОТ, наголошено на перевагах потенційних ризиках для вітчизняних підприємств промисловості. Обґрунтовано концептуальні основи формування зовнішніх цілей управління підприємством на рівні використання підприємством ринкових механізмів.

4. Проведено систематизацію базових орієнтирів для активізації співробітництва вітчизняних підприємств на рівні угод та документарних домовленостей України із СОТ. Запропоновано структуру концептуальних аспектів сучасної парадигми формування зовнішніх управлінських цілей вітчизняних підприємств за умов членства України в СОТ. Проаналізовано реалізацію експорту-імпорту товарів машинобудівних підприємств, а також відповідних показників. Проведено аналіз показників досліджуваних підприємств машинобудування Хмельницької області щодо динаміки розвитку ЗЕД.

5. Проведено дослідження взаємодії внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на експортно-імпорту діяльність підприємства, а також експертне ґрунтовне дослідження в середовищі управлінського персоналу машинобудівних підприємств щодо внутрішніх та зовнішніх факторів, які найбільше здійснюють вплив на активізацію зовнішньоекономічної діяльності досліджуваних підприємств Хмельницької області. Виокремлено фактори, які впливають на активізацію ЗЕД машинобудівних підприємств. Одержані під час розрахунку результати опрацьовані шляхом апріорного ранжування.

6. Сформовано науковий підхід до діагностики конкурентоспроможності підприємств-суб'єктів ЗЕД. Доведено, що розглянуті методичні підходи до вимірювання та оцінки ефективності ЗЕД, хоча і відрізняються переліком показників, їх місцем у відповідних блоках пропорованих систем, методиками розрахунку окремих показників, однак доповнюють один одного. Охарактеризовано особливості співпраці країни у рамках СОТ. Розкрито роль підсистем планування та прогнозування в стратегічному управлінні ЗЕД, з'ясовано вплив сезонних коливань експортно-імпорту поставок на темпи зовнішньоторговельного обігу.

7. Досліджено і визначено місце прогнозування в узагальненій системі управління експортно-імпорту діяльністю машинобудівного підприємства. Встановлено стадії прогнозування обсягів експорту продукції. Визначено принципи формування прогнозних моделей на промисловому підприємстві. Розкрито роль країни щодо підтримки реалізації зовнішньоекономічної стратегії для розвитку експортно-імпорту потенціалу підприємств. Визначено інструментарій ефективного прогнозування ЗЕД машинобудівних підприємств із дослідженням методів екстраполяції тенденцій розвитку ЗЕД, що застосовують у прогнозуванні.

8. Розкрито значення інвестиційної політики (її функцій) та формування інвестиційної стратегії підприємства, зокрема, її етапів. Наведено динаміку залучення інвестицій з країн-членів СОТ у промисловість України та машинобудівну галузь та дані показники Індексу економічної свободи. Запропонований перелік основних напрямів зростання величини надходження інвестицій із інших країн світу, а також напрями удосконалення управлінських підходів щодо розвитку інвестиційної сфери у машинобудівній галузі.

9. Обґрунтовано процеси прогнозування інвестицій, досліджено ризики вкладення інвестиційних ресурсів. Запропоновано елементи розробки стратегії розвитку ЗЕД підприємств, упорядковано концептуальні засади формування системи стратегічного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю машинобудівних підприємств. У роботі розроблено алгоритм можливості інноваційно-інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства за умов глобалізаційних процесів.

10. Обґрунтовано використання патерн-методу у прогнозуванні розвитку ЗЕД підприємства в умовах інтеграції. Охарактеризовано особливості розрахунку управлінським персоналом коефіцієнтів відносної важливості функціональних підсистем підприємства. Схематично наведено функціональні підсистеми механізму зовнішньоекономічної діяльності промислового підприємства.

11. Розроблено стратегічний профіль ЗЕД машинобудівних підприємств на основі діагностики зовнішнього середовища та чинників впливу на розвиток в умовах функціонування СОТ, в якому акцентується увага на: проведенні діагностики зовнішнього оточення та чинників впливу на розвиток ЗЕД в умовах СОТ, використанні ефективних методів прогнозування, формуванні напрямів розвитку експортно-імпортного потенціалу та покращанні інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства, цілеспрямованої на активізацію ЗЕД із країнами-партнерами СОТ.

12. Сформульовано авторське бачення щодо стратегічного управління ЗЕД та структурних складових механізму стратегічного управління ЗЕД машинобудівного підприємства. Актуалізовано значення функціонування відділу з розвитку ЗЕД та спеціалізованого сектору маркетингового відділу. Досліджено функціональний аспект стратегічного управління ЗЕД машинобудівних підприємств. Виокремлено роль та основні етапи, за якими потенційно може проводитися така складова стратегічного управління ЗЕД машинобудівного підприємства як планування.

13. У роботі на основі проведених досліджень розроблено концептуальні напрями внесення структурно-організаційних змін на машинобудівному підприємстві з метою активізації ЗЕД. Розкрито основи формування та реалізації пропонованої інтеграційної стратегії розвитку ЗЕД. Наведено сучасні фактори, що здійснюють вплив на інтеграційну стратегію

розвитку ЗЕД підприємств. Обґрунтовано проведення моніторингу індикаторних показників активізації ЗЕД у прогнозуванні стратегічного розвитку підприємства. Наведено параметри визначення ефективності ЗЕД підприємств машинобудівної галузі.

14. Обґрунтовано функціонування підсистеми контролінгу ЗЕД машинобудівного підприємства в системі стратегічного управління з метою формування управлінських рішень. Запропоновано послідовність процесів та етапів здійснення контролінгу в системі стратегічного управління ЗЕД машинобудівного підприємства із відповідними завданнями та алгоритм побудови моделі механізму стратегічного управління ЗЕД підприємства в умовах СОТ.

15. Розроблено структурно-логічну модель механізму стратегічного управління ЗЕД машинобудівного підприємства за умов членства в СОТ. Запропоновано методичні підходи до формування організаційної та функціональної структури механізму стратегічного управління ЗЕД машинобудівних підприємств. Розкрито особливості стратегії розвитку ЗЕД, як основи моделі механізму стратегічного управління ЗЕД підприємства на ринках СОТ. Розроблено пропозиції щодо потреби реорганізації на підприємствах відділу з розвитку ЗЕД із виокремленням основоположних до виконання функцій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У монографіях:

1. Бабій І. В. Стратегічне управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств: теорія, методи, практика : монографія / І. В. Бабій. – Хмельницький : ТОВ «Поліграфіст-3», 2018. – 343 с. (20,07 друк. арк.).

2. Бабій І. В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств в активізації євроінтеграційних процесів та підвищенні економічної безпеки / І. В. Бабій // Соціально-трудовий потенціал: формування, забезпечення та розвиток у підвищенні економічної безпеки : монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. В. М. Нижника. – Хмельницький : ХНУ, 2018. – 607 с. – С. 281–326 (2,6 друк. арк.).

3. Бабій І. В. Інтеграційно-економічна складова соціального забезпечення населення України / І. В. Бабій // Забезпечення соціального захисту населення в контексті активізації євроінтеграційних процесів : монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. В. М. Нижника. – Хмельницький : ХНУ, 2017. – 578 с. – С. 235–258 (1,95 друк. арк.).

4. Бабій І. В. Перспективи зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств у прискоренні євроінтеграційних процесів / І. В. Бабій // Управління конкурентоспроможністю людського потенціалу в перспективному

входженні України до ЄС : монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. В. М. Нижника. – Хмельницький : ХНУ, 2017. – 502 с. – С. 311–334 (1,35 друк. арк.).

5. Бабій І. В. Теоретичні та концептуальні основи забезпечення ефективного функціонування підприємств на зовнішньому ринку / І. В. Бабій, М. М. Чубар, С. І. Конєв // Проблеми та механізми забезпечення ефективного функціонування суб'єктів ринку праці за умов інтеграції України до ЄС : монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. В. М. Нижника. – Хмельницький : ХНУ, 2016. – 494 с. – С. 7–39 (3,0 друк. арк.). *Особистий внесок автора – запропоновано сучасну парадигму забезпечення експортно-імпоротної діяльності суб'єктів ринку за умов членства в СОТ* (2,5 друк. арк.).

6. Бабій І. В. Підвищення антикризового потенціалу в системі реструктуризаційних змін на підприємстві / І. В. Бабій // Конкурентний потенціал у системі управління підприємством : монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. В. М. Нижника. – Хмельницький : ХНУ, 2013. – 367 с. – С. 75–118 (2,5 друк. арк.).

**У наукових фахових виданнях та виданнях України,
які входять до міжнародних наукометричних баз даних:**

7. Бабій І. В. Визначення структури управління ЗЕД на підприємствах машинобудування в аспекті стратегічного підходу / І. В. Бабій // Науковий огляд. – 2018. – № 1 (44). – С. 6–21 (0,65 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних:** *Google Scholar, CiteFactor, Researchbib, OAJI, Index РИНЦ.*

8. ¹Бабій І. В. Місце контролінгу показників ЗЕД у прогнозуванні обсягів розширення сегментів зовнішнього ринку / І. В. Бабій // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство». – 2018. – Вип. 17. – Ч. 1. – С. 16–20 (0,56 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних:** *Index Copernicus.*

9. Бабій І. В. Стратегічний розвиток зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств в рамках СОТ / І. В. Бабій // Науковий огляд. – 2018. – № 6 (49). – С. 14–24 (0,5 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних:** *Google Scholar, CiteFactor, Researchbib, OAJI, Index РИНЦ.*

10. ¹Бабій І. В. Діагностика конкурентоспроможності машинобудівного підприємства як суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності / І. В. Бабій // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету : зб. наук. пр. Серія: Економіка і менеджмент. – 2018. – Вип. 32. – С. 31–36 (0,55 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних:** *Index Copernicus.*

¹Видання одночасно належить до наукових фахових видань України

11. ¹Бабій І. В. Забезпечення активізації ЗЕД промислових підприємств / І. В. Бабій // Держава та регіони : науково-виробничий журнал. Серія: Економіка та підприємство. – 2018. – № 3 (102). – С. 53–59 (0,46 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: Index Copernicus.**

12. ¹Бабій І. В. Зовнішні цілі управління підприємством на етапі інтеграції економічної системи до ЄС / І. В. Бабій // Інтелект XXI. – 2018. – № 4. – С. 33–35 (0,4 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: Index Copernicus.**

13. ¹Бабій І. В. Напрями підвищення експортно-імпортного потенціалу підприємств за умов активізації інтеграційних процесів / І. В. Бабій // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2018. – № 4 (16). – С. 75–78 (0,45 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: Index Copernicus.**

14. ¹Бабій І. В. Проведення моніторингу базових параметрів розвитку зовнішньоекономічної діяльності в механізмі стратегічного управління підприємством / І. В. Бабій // Інтелект XXI. – 2018. – № 1. – С. 33–35 (0,4 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: Index Copernicus.**

15. ¹Бабій І. В. Формування та застосування стратегії зовнішньоекономічної діяльності в механізмі стратегічного управління машинобудівним підприємством / І. В. Бабій // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 4. – С. 33–35 (0,3 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar.**

16. ¹Бабій І. В. Маркетингова складова в удосконаленні стратегічного управління ЗЕД підприємства / І. В. Бабій // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2017. – № 6. – Т. 3. – С. 76–79 (0,4 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: Index Copernicus, Google Scholar, Index PИИЦ, НБУ ім. В. І. Вернадського.**

17. ¹Бабій І. В. Застосування методів математичного моделювання у прогнозуванні зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств / І. В. Бабій // Інтелект XXI. – 2017. – № 6. – С. 29–32 (0,4 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: Index Copernicus.**

18. ¹Бабій І. В. Методичні основи стратегічного планування у визначенні пріоритетів ЗЕД промислових підприємств / І. В. Бабій // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2017. – Вип. 5. – Ч. 1. – С. 98–102 (0,44 друк. арк.).

19. ¹Бабій І. В. Особливості стратегічного управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства в умовах конкурентного середовища / І. В. Бабій // Вісник Одеського національного університету. – 2017. – Т. 22. – Вип. 10 (63). – С. 64–67 (0,4 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: Index Copernicus.**

¹ Видання одночасно належить до наукових фахових видань України

20. ¹Бабій І. В. Оцінка інвестиційної привабливості підприємств у зовнішньому середовищі / І. В. Бабій // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2017. – Вип. 27. – Ч. 1. – С. 119–122 (0,42 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: Index Copernicus.**

21. ¹Бабій І. В. Прогнозні моделі підвищення експортного потенціалу промислових підприємств / І. В. Бабій // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. 23. – С. 60–65 (0,6 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: Index Copernicus.**

22. ¹Бабій І. В. Прямі іноземні інвестиції як фактор активізації зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств / І. В. Бабій, Є. О. Шелест // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2017. – № 2. – Т. 2 (246). – С. 163–168 (0,66 друк. арк.). *Особистий внесок автора: розкрито значення розвитку інвестиційної діяльності підприємств з метою розширення зовнішніх ринків збуту продукції* (0,33 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: НБУ ім. В. І. Вернадського, Index Copernicus, Google Scholar, Index РИНЦ.**

23. ¹Бабій І. В. Стратегічні моделі та методи управління зовнішньоекономічної діяльності підприємств за умов СОТ / І. В. Бабій // Інтелект ХХІ. – 2017. – № 5. – С. 39–42 (0,46 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: Index Copernicus.**

24. ¹Бабій І. В. Проблеми інституційно-правового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств / І. В. Бабій // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2016. – Вип. 7. – Ч. 1. – С. 14–17 (0,47 друк. арк.).

25. ¹Бабій І. В. Аналіз ендегенних та екзогенних чинників активізації розвитку зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств / І. В. Бабій // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2016. – № 6. – С. 304–307 (0,41 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: Index Copernicus, Google Scholar, Index РИНЦ, НБУ ім. В. І. Вернадського.**

26. ¹Бабій І. В. Вплив факторів на забезпечення зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств [Електронний ресурс] / І. В. Бабій // Економіка та суспільство. – 2016. – Вип. 3. – С. 114–118. – Режим доступу: <http://economyandsociety.in.ua> (0,42 друк. арк.).

27. ¹Бабій І. В. Особливості формування стратегій управління зовнішньоекономічною діяльністю промислових підприємств [Електронний ресурс] / І. В. Бабій // Східна Європа: економіка, бізнес та управління : електронне наукове фахове видання. – 2016. – Вип. 2. – С. 123–126. – Режим доступу: <http://easterneurope-ebm.in.ua> (0,4 друк. арк.).

¹ Видання одночасно належить до наукових фахових видань України

28. ¹Бабій І. В. Стратегічне управління зовнішньоекономічною діяльністю промислових підприємств в умовах активізації євроінтеграційних процесів / І. В. Бабій // Наука й економіка. – 2016. – Вип. 2. (42). – С. 40–44 (0,3 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: Index PИИЦ.**

29. ¹Бабій І. В. Аналіз наукових поглядів у формуванні стратегічного управління підприємством / І. В. Бабій // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2016. – № 1. – С. 7–9 (0,37 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: Index Copernicus, Google Scholar, Index PИИЦ, НБУ ім. В. І. Вернадського.**

30. ¹Бабій І. В. Конкурентна політика підприємства під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів / І. В. Бабій // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. – 2015. – № 10. – Ч. 1. – С. 62–66 (0,51 друк. арк.).

31. ¹Бабій І. В. Управлінське рішення в антикризовому менеджменті підприємства / І. В. Бабій // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 5. – С. 38–41 (0,42 друк. арк.).

У закордонних періодичних наукових виданнях:

32. Бабий И. В. Организационная основа управления внешнеэкономической деятельностью на предприятиях / И. В. Бабий // Научно-теоретический и практический журнал. Уральский научный вестник. – 2018. – № 1 (166). – С. 12–19 (0,4 друк. арк.).

33. Бабій І. В. Формування механізму стратегічного управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств в умовах Світової організації торгівлі / І. В. Бабій // Scientific letters of international academic society of Michal Baludansky. – Slovakia. – 2018. – Vol. 6. – № 1. – P. 11–14 (0,65 друк. арк.).

34. Babiy I. V. Forecasting of development of foreign economic activity of enterprises on the basis of using the pattern-method / I. V. Babiy / Innovative solutions in modern science. – Dubai. – 2018. – № 2 (21). – P. 5–17 (0,3 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: Digital object identifier, Base, WorldCat, Google Scholar, Index PИИЦ.**

35. Бабій І. В. Чинники підвищення рівня експортно-імпортової активності підприємств в умовах членства в СОТ / І. В. Бабій // Eurasian Academic Research Journal. – Yerevan. – 2017. – 12 (18). – P. 43–47 (0,4 друк. арк.).

36. Babiy I. V. Foreign economic activity as prerequisite for the effective development of enterprises / I. V. Babiy / International journal of economics and society. – USA. – 2017. – Vol. 2, Issue 9. – P. 71–74 (0,37 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних: WorldCat, Google Scholar, Infobase Index.**

¹ Видання одночасно належить до наукових фахових видань України

У матеріалах конференцій та інших наукових виданнях:

37. Бабій І. В. Основи ціленаправленості в менеджменті підприємства за умов членства в СОТ / І. В. Бабій // Актуальні проблеми економіки та менеджменту : зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. (23 серпня 2018 р., м. Запоріжжя). – Запоріжжя : ГО «СІЕУ», 2018. – С. 74–76 (0,2 друк. арк.).

38. Бабій І. В. Управлінські рішення при здійсненні зовнішньої торгівлі підприємства в рамках СОТ / І. В. Бабій // Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (18 серпня 2018 р., м. Київ). – Київ : ГО «Київський економічний науковий центр», 2018. – С. 54–56 (0,25 друк. арк.).

39. Бабій І. В. Забезпечення співробітництва вітчизняних підприємств на рівні угод та домовленостей України з СОТ / І. В. Бабій // Модернізація та суспільний розвиток національної економіки: теоретичні та практичні аспекти : зб. тез наук. робіт Всеукр. наук.-практ. конф. (18 серпня 2018 р., м. Одеса). – Одеса : ЦЕДР, 2018. – С. 40–43 (0,2 друк. арк.).

40. Бабій І. В. Значення конкурентоспроможності підприємства при реалізації зовнішньоекономічної діяльності / І. В. Бабій // Актуальні проблеми економіки та фінансів : зб. тез наук. пр. XII Міжнар. наук.-практ. конф. (31 липня 2018 р., Київ–Санкт-Петербург–Відень). – Київ : ГО «Фінансово-економічна наукова рада», 2018. – С. 24–26 (0,2 друк. арк.).

41. Бабій І. В. Активізація процесів виходу промислових підприємств на зовнішні ринки / І. В. Бабій // Стратегії інноваційного розвитку економіки країни: проблеми, перспективи, ефективність : зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. (24 лютого 2018 р., м. Київ). – Київ : Аналітичний центр «Нова Економіка», 2018. – С. 36–39 (0,3 друк. арк.).

42. Бабій І. В. Напрями удосконалення управлінських підходів у ЗЕД вітчизняних суб'єктів господарювання / І. В. Бабій // Сучасні міжнародні економічні відносини: становлення та шляхи перспективного розвитку : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (9–10 лютого 2018 р., м. Одеса). – Одеса : ЦЕДР, 2018. – С. 38–40 (0,2 друк. арк.).

43. Бабий И. В. Взаимосвязь функциональных элементов механизма стратегического управления внешнеэкономической деятельностью промышленного предприятия / И. В. Бабий // Science and civilization : Materials of the XIV International scientific and practical conference (January 30-February 7, 2018, Sheffield). – Sheffield : Science and education LTD, UK. – 2018. – P. 54–59 (0,25 друк. арк.).

44. Бабій І. В. Важелі активізації міжнародної співпраці із країнами бізнес-партнерами / І. В. Бабій // International Scientific Conference Innovative Economy: Processes, Strategies, Technologies : Conference Proceedings, Part I

(January 26, 2018, Kielce). – Kielce, Poland : Baltija Publishing, 2018. – P. 68–70 (0,25 друк. арк.).

45. Бабій І. В. Побудова стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств машинобудівної галузі / І. В. Бабій // Стан та розвиток підприємництва в умовах ринкової економіки: проблеми та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (19–20 січня 2018 р., м. Дніпро). – Дніпро : НО «Перспектива», 2018. – С. 49–51 (0,25 друк. арк.).

46. Бабій І. В. Підходи щодо стратегічного планування зовнішньоекономічної діяльності підприємства / І. В. Бабій // Економічне зростання: стратегія, напрями і пріоритети : зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. (19–20 січня 2018 р., м. Запоріжжя). – Запоріжжя : ГО «СІЕУ», 2018. – Ч. 1. – С. 64–67 (0,3 друк. арк.).

47. Бабій І. В. Оновлення виробництва як складова стратегічного планування розвитку підприємства / І. В. Бабій // Принципи забезпечення розвитку підприємств в умовах змін ринкового середовища : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (8–9 грудня 2017 р., м. Одеса). – Одеса : ЦЕДР, 2017. – Ч. 1. – С. 75–78 (0,2 друк. арк.).

48. Бабій І. В. Управління збутом продукції за умов членства в СОТ: проблеми, шляхи вирішення / І. В. Бабій // Сучасні наукові погляди на модернізацію і суспільний розвиток економічної системи : зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. (24–25 листопада 2017 р., м. Київ). – Київ : Аналітичний центр «Нова Економіка», 2017. – С. 24–27 (0,2 друк. арк.).

49. Бабій І. В. Методичні підходи до здійснення діагностики зовнішнього середовища підприємства за умов функціонування в СОТ / І. В. Бабій // Бізнес в умовах ринкової економіки: становлення та розвиток : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (27–28 жовтня 2017 р., м. Львів). – Львів : ЛЕФ, 2017. – Ч. 1. – С. 60–61 (0,2 друк. арк.).

50. Бабій І. В. Вибір пріоритетів стратегічних цілей підприємства на зовнішньому ринку / І. В. Бабій // Економічне зростання: стратегія, напрями і пріоритети : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (22–23 вересня 2017 р., м. Запоріжжя). – Запоріжжя : ГО «СІЕУ», 2017. – С. 149–151 (0,2 друк. арк.).

51. Бабій І. В. Експортно-імпортна діяльність промислових підприємств за умов поглиблення євроінтеграційних процесів / І. В. Бабій // Актуальні проблеми економіки та менеджменту: теоретичні і практичні аспекти : зб. тез доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. (12–14 травня 2017 р., м. Хмельницький–сміт Сатанів). – Хмельницький : ХНУ, 2017. – С. 19–23 (0,2 друк. арк.).

52. Бабій І. В. Оцінка можливостей підприємства у формуванні стратегій зовнішньоекономічної діяльності / І. В. Бабій // The development of International Competitiveness : State, Region, Enterprise : Conference

Proceedings, Part I (December 16, 2016, Lisbon). – Lisbon, Portugal : Baltija Publishong, 2016. – P. 151–153 (0,21 друк. арк.).

53. Бабій І. В. Оцінка зовнішніх та внутрішніх факторів забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства / І. В. Бабій // Міжнародні економічні відносини в розвитку бізнес процесів, підвищенні людського потенціалу та забезпеченні ефектів євроінтеграції України : зб. матеріалів XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (30 листопада 2016 р., м. Хмельницький). – Хмельницький : ХНУ, 2016. – С. 170–173 (0,2 друк. арк.).

54. Бабій І. В. Підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств в умовах активізації інтеграційних процесів / І. В. Бабій // Економічні та інноваційні процеси: стан, перспективи та розвиток : матеріали доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (6–7 травня 2016 р., м. Ужгород). – Ужгород : ВД «Гельветика», 2016. – С. 36–38 (0,17 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Бабій І. В. Стратегічне управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств за умов активізації інтеграційних процесів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Хмельницький національний університет. – Хмельницький, 2019.

Дисертацію присвячено розробленню теоретико-методологічних основ та практичних рекомендацій щодо побудови та реалізації механізму стратегічного управління зовнішньоекономічною діяльністю машинобудівних підприємств за умов активізації інтеграційних процесів на ринках СОТ.

Обґрунтовано етапи оцінювання конкурентних переваг підприємства при виході на глобалізовані ринки СОТ із виокремленням показників-індикаторів та концептуальні основи формування зовнішніх цілей управління підприємством на рівні використання підприємством ринкових механізмів. Здійснено аналіз ЗЕД окремих машинобудівних підприємств. Запропонований авторський підхід до діагностики конкурентоспроможності підприємств, які цілеспрямовані активізувати ЗЕД. Розроблено стратегічний профіль ЗЕД машинобудівних підприємств на основі діагностики зовнішнього середовища та чинників впливу на його розвиток в умовах функціонування СОТ.

Запропоновано концептуальні напрями внесення структурно-організаційних змін на машинобудівному підприємстві з метою активізації ЗЕД; розкрито основи формування та реалізації запропонованої інтеграційної стратегії розвитку ЗЕД. Побудовано структурно-логічну модель механізму

стратегічного управління ЗЕД машинобудівного підприємства за умов членства в СОТ. Розроблено методичні підходи до формування організаційної та функціональної структури механізму стратегічного управління ЗЕД машинобудівних підприємств. Розкрито особливості побудови стратегії розвитку ЗЕД, як основи моделі механізму стратегічного управління ЗЕД підприємства на ринках СОТ.

Ключові слова: стратегічне управління підприємством, зовнішньоекономічна діяльність, стратегічний профіль ЗЕД, стратегія розвитку ЗЕД, конкурентні переваги, діагностика ЗЕД, механізм стратегічного управління ЗЕД підприємства, моніторинг, членство в СОТ, інтеграційні процеси.

ANNOTATION

Babiy I. V. Strategic management of enterprises foreign economic activity in conditions of integration processes activation. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Economic Sciences in specialty 08.00.04 – Economics and management of enterprises (by types of economic activity). – Khmelnytsky National University. – Khmelnytsky, 2019.

The dissertation is devoted to the development of theoretical and methodological foundations and practical recommendations for the construction and implementation of the strategic management mechanism of foreign economic activity of machine-building enterprises under the conditions of integration processes activation in the WTO markets. Variants of the method of scenarios in determining the priority of strategic goals of the enterprise are substantiated; the methodical foundations for prioritizing the strategic objectives of the enterprise are structured.

The stages of assessing the competitive advantages of the company when entering the globalized markets of the WTO with the definition of indicators and conceptual foundations for the formation of enterprise management external goals at the level of the use of the enterprise market mechanisms are grounded. Was proposed diagnostics of the enterprises competitiveness, aimed at activation of foreign economic activity.

Has been made the study of the internal and external factors interaction influence on the export-import activity of the enterprise, as well as expert thorough research in the management personnel of machine-building enterprises on the internal and external factors, which have the most influence on the activation of foreign economic activity of the investigated enterprises of Khmelnytsky region. The proposed list of the main directions of growth the amount investment inflow from other countries of the world, as well as

directions of managerial approaches improvement to the development of the investment sphere in the machine-building industry.

The strategic profile of the FEA of machine-building enterprises has been developed on the basis of the diagnostics of the external environment and factors influencing development under the conditions of functioning of the WTO. The chart of modeling of the pattern-method in forecasting the development of foreign economic activity of enterprises is given; the place of the scenario (the basis of the goal tree) is determined for the development of foreign economic activity in the aggregate of the components of the pattern-method system. The conceptual directions are offered on the basis of introduction of structural and organizational changes at the machine-building enterprise with the purpose of activation of foreign economic activity. The basis of the formation and implementation of the proposed integration strategy for the development of foreign economic activity is revealed; the sequence of processes and controlling implementation stages in the system of strategic management of the FEA of the machine-building enterprise with the corresponding tasks and the algorithm for constructing the model of the mechanism of strategic management of the foreign economic activity of the enterprise in the conditions of the WTO.

The structural-logical model is created of the mechanism of strategic management of the machine-building enterprise FEA under the conditions of membership in the WTO. Methodical approaches to the formation of organizational and functional structure are offered to the strategic management mechanism of foreign economic activity in machine-building enterprises; Peculiarities of the strategy of development of foreign economic activity as the basis of the model of the mechanism of strategic management of foreign trade activities in the WTO.

Keywords: strategic management of the enterprise, foreign economic activity, strategic profile of foreign economic activity, foreign economic activity of development strategy, competitive advantages, diagnostics of foreign economic activity, mechanism of foreign economic activity strategic management, monitoring, WTO membership, integration processes.

АННОТАЦИЯ

Бабий И. В. Стратегическое управление внешнеэкономической деятельностью предприятий в условиях активизации интеграционных процессов. – Квалифицированный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями

(по видам экономической деятельности). – Хмельницкий национальный университет. – Хмельницкий, 2019.

Диссертация посвящена разработке теоретико-методологических основ и практических рекомендаций по построению и реализации механизма стратегического управления внешнеэкономической деятельностью машиностроительных предприятий в условиях активизации интеграционных процессов на рынках ВТО.

Обоснованы этапы оценки конкурентных преимуществ предприятия при выходе на глобализированные рынки ВТО с выделением показателей-индикаторов и концептуальные основы формирования внешних целей управления предприятием на уровне использования предприятием рыночных механизмов. Осуществлен анализ ВЭД отдельных машиностроительных предприятий. Предложен авторский подход к диагностике конкурентоспособности предприятий, позволяющий активизировать ВЭД. Разработан стратегический профиль ВЭД машиностроительных предприятий на основе диагностики внешней среды и факторов влияния на его развитие в условиях функционирования ВТО.

Предложены концептуальные направления внесения структурно-организационных изменений на машиностроительном предприятии с целью активизации ВЭД, раскрыты основы формирования и реализации предлагаемой интеграционной стратегии развития ВЭД. Построена структурно-логическая модель механизма стратегического управления ВЭД машиностроительного предприятия в условиях членства в ВТО. Разработаны методические подходы к формированию организационной и функциональной структуры механизма стратегического управления ВЭД машиностроительных предприятий. Раскрыты особенности построения стратегии развития ВЭД как основы модели механизма стратегического управления ВЭД предприятия на рынках ВТО.

Ключевые слова: стратегическое управление предприятием, внешнеэкономическая деятельность, стратегический профиль ВЭД, стратегия развития ВЭД, конкурентные преимущества, диагностика ВЭД, механизм стратегического управления ВЭД предприятия, мониторинг, членство в ВТО, интеграционные процессы.

Підписано до друку 18.01.2019. Формат 30×42/4.
Ум. друк. арк. – 1,9. Обл.-вид. арк. – 2,0.
Наклад 100 прим. Зам. № 8/19, 2019

Редакційно-видавничий відділ ХНУ.
29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 7/1.
Свідоцтво про внесення в Державний реєстр,
серія ДК № 4489 від 18.02.2013 р.